

Dr hab. Bartłomiej Marona, prof. UEK
Katedra Ekonomiki Nieruchomości i Procesu Inwestycyjnego
Kolegium Ekonomii, Finansów i Prawa
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Recenzja

rozprawy doktorskiej Pani mgr Zofii Lucyny Kuryśko

pt. Determinanty efektywnego kreowania dóbr publicznych o znaczeniu materialnym w kontekście prowadzonej przez jednostki samorządu terytorialnego gospodarki nieruchomościami,

przygotowanej pod kierunkiem naukowym promotora

Pana dr. hab. Artura Wołka, Prof. AIK oraz

promotora pomocniczego Pana dr. Mateusza Tomal

1. Podstawa przygotowania recenzji

Podstawą do sporządzenia recenzji jest pismo z 15 lipca 2021 roku, Przewodniczącego ds. Stopni Naukowych Akademii Ignatianum w Krakowie dr. hab. Tomasza Homy SJ, Prof. AIK, w którym stwierdza się, że Rada ds. Stopni Naukowych Akademii Ignatianum w Krakowie na swym posiedzeniu w dniu 2 lipca 2021 r. Uchwałą nr 83/2020/2021, powołała mnie na recenzenta rozprawy doktorskiej Pani mgr Zofii Kuryśko.

Recenzja została przygotowana w oparciu o analizę maszynopisu pracy doktorskiej pt. *Determinanty efektywnego kreowania dóbr publicznych o znaczeniu materialnym w kontekście prowadzonej przez jednostki samorządu terytorialnego gospodarki nieruchomościami*, (ss. 212) dostarczonej mi 22.07.2021 roku, wraz ze wspomnianym pismem Przewodniczącego ds. Stopni Naukowych Akademii Ignatianum w Krakowie.

2. Ocena struktury rozprawy

Rozprawa doktorska w swej merytorycznej części składa się ze wstępu, siedmiu rozdziałów oraz zakończenia. Dodatkowo wyodrębniono w spisie treści bibliografię, spis tabel oraz spis wykresów i rysunków. Bibliografia wyróżnia 126 krajowych pozycji literaturowych oraz 46 pozycji prawnych, w tym 43 ustawy i trzy rozporządzenia.

Stwierdzam, że układ pracy jest logiczny i spójny i podporządkowany został realizacji celu głównego oraz celom szczegółowym rozprawy, jak również pozwolił na znalezienie odpowiedzi na pięć pytań badawczych i poprawną weryfikację hipotez.

Cel recenzowanej rozprawy doktorskiej sprowadza się do określenia czynników wpływających na poziom dostępu mieszkańców do dóbr publicznych o znaczeniu materialnym w jednostkach samorządu terytorialnego, ze szczególnym uwzględnieniem prowadzonej przez te jednostki gospodarki nieruchomościami. Cel ten został skonkretyzowany poprzez osiem celów szczegółowych (s. 9 - s.10), które precyzyjnie korespondują z celem podstawowym pracy i pozwalają na kompleksowe ujęcie problemu badawczego. Celowi towarzyszy hipoteza badawcza według której w jednostkach samorządu terytorialnego poziom dostępu mieszkańców do dóbr publicznych o znaczeniu materialnym jest determinowany przez zestaw czynników o charakterze ekonomicznym, społecznym, demograficznym oraz politycznym, które są w różnym stopniu zależne od organów jednostek samorządu terytorialnego. Hipotezie tej towarzyszy osiem hipotez pomocniczych (s. 10 - s.11), które co warto podkreślić, korespondują z ośmioma szczegółowymi celami pracy.

Dysertacja składa się z siedmiu rozdziałów, których kolejność jest właściwa. Trzy pierwsze rozdziały mają charakter teoretyczny, czwarty ma charakter metodyczny a trzy ostatnie empiryczny.

W części teoretycznej przedstawiono istotę gminy jako podstawowej jednostki samorządu terytorialnego (rozdział pierwszy), wyjaśniono istotę dóbr publicznych oraz rolę gminy w ich wytwarzaniu, jak również przedstawiono zagadnienia związane z procesem wytwarzania materialnych dóbr publicznych w gminie (rozdział drugi). W ostatnim, trzecim rozdziale teoretycznym zidentyfikowano formy prawne gospodarowania nieruchomościami publicznymi w kontekście wytwarzania dóbr publicznych o znaczeniu materialnym.

Czwarty rozdział ma charakter metodyczny, w którym przedstawiono etapy przeprowadzonego procesu badawczego, scharakteryzowano źródła danych empirycznych oraz opisano zastosowane metody badawcze.

W ostatnich trzech rozdziałach zaprezentowano wyniki badań, przy czym w rozdziale piątym określono zarówno poziom dostępu mieszkańców do dóbr publicznych o znaczeniu materialnym, jak również poziom racjonalnego gospodarowania nieruchomościami oraz partycypacji społecznej w badanych jednostkach samorządowych. W szóstym określono czynniki wpływające na dostęp mieszkańców do dóbr publicznych o znaczeniu materialnym tj. (i) gęstość zaludnienia, (ii) poziom partycypacji społecznej, (iii) orientacja polityczna większości rządzącej oraz (iv) stopień prowadzonej przez jednostki racjonalnej gospodarki nieruchomościami. W tym celu dokonano estymacji modelu regresji wielorakiej. Ostatni rozdział bazuje na wcześniejszych wynikach badań i skupia się na syntezie wyników oraz rekomendacjach dla praktyki funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego. Dla czytelności wyводу i uporządkowania głównych wątków badawczych, Autorka zdecydowała się na tabelaryczne zestawienia (Tabela 19 i 20) prezentujące wykaz hipotez oraz celów, z podaniem działań oraz miejsca ich weryfikacji / realizacji.

3. Ocena strony formalnej rozprawy

Praca jest bardzo staranna zarówno pod względem redakcyjnym jak i edytorskim. Należy podkreślić bardzo dobrą stronę graficzną oraz skrupulatną korektę. Drobne uchybienia (np. łączne pisanie słowa „Południowo-zachodnim” - zob. s. 158, brak numeracji pozycji literatury, niepełne niektóre zapisy bibliograficzne (np. M. Tomal..., Drzonek M...), sporadyczne uchybienia interpunkcyjne – zob. przypis na s. 208 (R. Wiśniewski...)), nie zmieniają bardzo pozytywnej opinii na temat formalnej strony ocenianej pracy.

4. Oryginalność oraz istotność problemu badawczego

W świetle zauważalnego w ostatnich latach w Polsce osłabiania przez władze centralne samodzielności finansowej jednostek samorządu terytorialnego, przy jednoczesnym braku zmniejszenia zakresu zadań wykonywanych przez te jednostki, a realizowanych z myślą o zaspokajaniu potrzeb wspólnoty samorządowej, **problem zarysowany w dysertacji doktorskiej dotyczący efektywnego kreowania dóbr publicznych uznaję za bardzo ważny i aktualny.** Temat ten uważam za interesujący oraz istotny nie tylko z praktycznego ale i naukowego punktu widzenia, przy czym mam tu na myśli szereg dyscyplin naukowych w ramach nauk społecznych, od ekonomii i finansów, poprzez nauki o zarządzaniu i jakości, kończąc na naukach o polityce i administracji.

Praca ma charakter interdyscyplinarny, co jest jej dużą zaletą, natomiast jej główne wątki metodyczne i problemowe osadzone są na gruncie nauk o polityce i administracji.

O oryginalności badań przesądzają zwłaszcza interesujące badania empiryczne, zaprezentowane w trzech ostatnich rozdziałach rozprawy. **Reasumując, potwierdzam w sposób jednoznaczny trafność, istotność oraz oryginalność podjętego w recenzowanym materiale problemu badawczego.**

5. Ocena strony merytorycznej rozprawy oraz uwagi krytyczne

Należy podkreślić, że część empiryczna pracy jest na zauważalnie wyższym poziomie niż część teoretyczna. Dobór oraz krytyczna analiza literatury nie stanowią szczególnie silnej strony recenzowanej pracy, są jednak wystarczające do wskazania głównych wątków problemowych, i finalnie pozwalają na oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, co w świetle przepisów prawa stanowić powinno przedmiot każdej rozprawy doktorskiej¹.

Zwracając uwagę na niższy poziom teoretycznych rozważań należy podkreślić, że sam tytuł pracy ale i tytuły poszczególnych rozdziałów, główny cel pracy, główna hipoteza czy też pytania badawcze nie sugerują, że praca ogranicza się jedynie do rozważaniach i dyskusji krajowych. Nawet gdyby te elementy pracy zostały przez Doktorantkę doprecyzowane, tj. nastąpiłoby jednoznaczne wskazanie, że przedmiot rozważań dotyczy jedynie polskiego kontekstu badań, nie zwalniałoby to od poszerzenia badań literaturowych o pozycje międzynarodowe i zaprezentowania nawet w sposób niezwykle skrótowy wyników przeglądu literatury. Dość pobieżna kwerenda naukowa kluczowych tematów poruszanych w pracy, jak np. (i) kreowanie dóbr publicznych przez samorząd terytorialny, czy też (ii) efektywność realizacji zadań przez jednostki samorządowe, pozwala dostrzec, że dyskusja naukowa z perspektywy nauk o polityce i administracji toczy się od lat na łamach takich czasopism naukowych jak np. „Administrative Science Quarterly”, „Acta Politica”, „Administration and Society”, „American Review of Public Administration”, „Lex Localis-Journal of Local Self-Government”, „Politics & Policy” i wielu innych, do których Doktorantka niestety nie sięgnęła podczas analizy literatury przedmiotu.

W części teoretycznej zauważalny jest ponadto brak konsekwencji terminologicznej. Przykładowo Autorka w jednym z kluczowych teoretycznych

¹ Zob. art. 187, ust. 2, Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U., 2018, poz. 1668 z późn. zm.).

podrozdziałów pracy tj. 2.2 („Zarządzanie i efektywność w dostarczaniu dóbr publicznych przez gminy”), pisze o nowej koncepcji zarządzania (tak na marginesie, bez stosownego przypisu – zob. ostatni akapit na stronie 59 ale i wcześniejsze akapity odnoszące się do weberowskiego modelu administracji) nazwanej „nowym zarządzaniem publicznym”. Następnie koncepcję tą nazywa Doktorantka podejściem (s. 60), modelem (s.60), nurtem (s.61) oraz metodą (s.62), by później kolejną koncepcję zarządzania publicznego tj. „good governance” nazywać ideaą... Tego typu dowolność w posługiwaniu się terminologią w pracy naukowej, nie powinno mieć miejsca.

Innym przykładem braku konsekwencji terminologicznej jest pojęcie „gospodarka nieruchomościami”, które pojawia się w tytule i celu pracy doktorskiej. Z kolei rozdział, w którym Doktorantka chce zmierzyć się z tym problemem (tj. rozdział 3) - dotyczy jak nazwa rozdziału wskazuje ale i późniejsza dyskusja – „gospodarowania zasobem nieruchomości gminy”. Warto zauważyć, że z punktu widzenia prawn-administracyjnego ale i praktycznego, nieruchomości gminy nie są tożsame z zasobem nieruchomości gminy. Autorka dysertacji zamiennie ponadto używa termin „gospodarka nieruchomościami” i „gospodarowanie nieruchomościami”. Nie do końca jasne jest ponadto, jak Doktorantka rozumie termin „gospodarowanie nieruchomościami”, w świetle przytaczanej definicji J. Cymerman, która w swoich publikacjach najczęściej obiera perspektywę szerokiego ujęcia problemu. W takim szerokim ujęciu, cytowanym na stronie 95 rozprawy doktorskiej, gospodarka nieruchomościami gminy dotyczy działań podejmowanych w stosunku do wszystkich nieruchomości leżących na terenie danej gminy, czyli również prywatnych, państwowych, powiatowych czy też wojewódzkich i jest czymś zupełnie innym od gospodarowania zasobem nieruchomości, któremu poświęcony jest trzeci rozdział pracy.

Warto przy okazji omawiania tej części pracy zwrócić uwagę, że o ile pierwszy aspekt uwypuklony z tytułu cytowanego podrozdziału tj. „zarządzanie” został poddany szerszej dyskusji, to drugi człon tytułu tj. „efektywność”, został potraktowany przez Panią Magister bardzo pobieżnie.

Jak już wspomniano, dużo wyżej należy ocenić część empiryczną pracy, w której Pani magister Zofia Kuryśko stworzyła podstawę dla sformułowania autorskiej koncepcji metodycznej badania determinant efektywnego kreowania dóbr publicznych o znaczeniu materialnym przez jednostki samorządu terytorialnego w Polsce (samo badanie zostało zrealizowane na przykładzie wszystkich miast na prawach powiatu, aczkolwiek opracowana koncepcja daje możliwość do zastosowania jej również w ramach innych jednostek terytorialnych). Praktyczne zastosowanie tej koncepcji do identyfikacji czynników

wpływających na poziom dostępu mieszkańców do dóbr publicznych oraz określenia czynników oddziałujących na stopień ich wytwarzania, stało się przyczynkiem do sformułowania interesujących wniosków praktycznych (rozdział 7) i weryfikacji przyjętych hipotez badawczych. Weryfikacja w szczególności była możliwa dzięki poprawnie zaprojektowanemu badaniu empirycznemu z wykorzystaniem wnioskowania statystycznego, analizy taksonomicznej oraz metody regresji. Metody te należy uznać za proste ale w pełni adekwatne i wystarczające aby Doktorantka samodzielnie mogła rozwiązać postawiony problem badawczy. Było to możliwe dzięki wykształconemu warsztatowi badawczemu Autorki, w tym szczególnie konsekwencji w postępowaniu badawczym, dociekliwości, umiejętności formułowania problemów i budowania sposobu ich rozwiązywania z wykorzystaniem metod statystycznych i ekonometrycznych.

Pewien niedosyt budzi zakończenie pracy, będące swego rodzaju podsumowaniem wszystkich dokonań Doktorantki, nie tylko na gruncie empirycznym ale i teoretycznym. Ma ono zbyt syntetyczny charakter i nie pozwala nakreślić pełnego spektrum wniosków oraz rekomendacji. Ponadto Autorka identyfikując w tej części pracy ograniczenia badawcze, tak naprawdę wskazuje lukę badawczą, która zainicjowała realizację poszczególnych zadań badawczych w części empirycznej, natomiast ewentualne kierunki badań są zaprezentowane niejednoznacznie.

6. Pytania

Analiza tekstu rozprawy oraz prezentowanych przez Autorkę wywodów nasunęła mi kilka dodatkowych uwag. **Swoje dodatkowe uwagi pragnę sprowadzić do postawienia Doktorantce czterech pytań:**

1. Jakie konkretne badania (autorskie lub innych autorów) stały u podstaw sformułowania głównej hipotezy badawczej oraz wybranych hipotez pomocniczych?
2. Jak zmieniłby się proces badawczy w zależności od przyjęcia szerszej oraz węższej perspektywy definiowania gospodarowania nieruchomościami gminy?
3. Jakie są potencjalne miary oceny efektywności kreowania dóbr publicznych o znaczeniu materialnym oraz niematerialnym przez gminy?
4. Jakie są różnice między racjonalnym a efektywnym gospodarowaniem nieruchomościami ?

7. Konkluzja

Ogółem pozytywne aspekty rozprawy doktorskiej przewyższają jej mankamenty, o których mowa była we wcześniejszym fragmencie recenzji, dlatego też końcowa ocena pracy jest pozytywna.

Praca spełnia wymogi stawiane pracom doktorskim; stanowi ona oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną w zakresie nauk o polityce i administracji. Na uwagę zasługuje zwłaszcza duża umiejętność operacjonalizacji badań przez Doktorantkę co stanowiło warunek konieczny do wiarygodnego wnioskowania dotyczącego związków między mierzonymi zmiennymi, które zostały ściśle określone, przebadane i przedstawione w empirycznej części dysertacji doktorskiej. Tym samym w moim przekonaniu Pani mgr Kuryśko w sposób jednoznaczny potwierdziła, że posiada umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

W związku z powyższym zgłaszam wiosek o dopuszczenie Pani mgr Zofii Lucyny Kuryśko do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Kraków, 20.09.2021

Zofii Kuryśko

7
Kuryśko